

1882-1940

# LLUÍS COMPANYS

## POLÍTIC FINS A LA MORT

FUNDACIÓ  JOSEP IRLA





1882-1940

# LLUÍS COMPANYS

## POLÍTIC FINS A LA MORT

FUNDACIÓ  JOSEP IRLA

### EXPOSICIÓ ITINERANT

DIRECCIÓ JOSEP VALL  
ASSESSORAMENT HISTÒRIC JOSEP MARIA SOLÉ I SABATÉ  
DOCUMENTACIÓ NATÀLIA LARA I ÀNGEL RAMOS  
CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA ÀNGEL RAMOS  
DISSENY CAIXABAIXA

#### FONS CONSULTATS

AC Arxiu Catalelles, Barcelona  
AGA Archivo General de la Administración, Alcalá d'Henares  
AGC Archivo de la Guerra Civil, Salamanca  
AHCB Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Barcelona  
AHN Archivo Histórico Nacional, Madrid  
AHS Arxiu Històric de Sabadell, Sabadell  
AMTM Arxiu Montserrat Tarradellas i Macià, Poblet  
ANC Arxiu Nacional de Catalunya, Sant Cugat del Vallès  
AV Archivo Varela, Càdis  
BC Biblioteca de Catalunya, Barcelona  
CEC Centre Excursionista de Catalunya, Barcelona  
CHCC Centre d'Història Contemporània de Catalunya, Barcelona  
EFE Agència EFE, Madrid  
FC Família Companys  
FJI Fundació Josep Irla, Barcelona  
IEB Institut d'Estudis Balears, Palma  
IEFC Institut d'Estudis Fotogràfics de Catalunya, Barcelona  
JBCC Joan Baptista Culla i Clarà  
JMFC Josep Maria Forn i Costa  
LV La Vanguardia, Barcelona  
OCM Orfeó Català de Mèxic, Mèxic DF  
RST Robert Surroca i Tallaferro  
SO Serra d'Or, Barcelona  
TN Terra Nostra, Prada  
UB-BPR Universitat de Barcelona - Biblioteca del Pavelló de la República, Barcelona

**Lluís Companys neix el 21 de juny de 1882 al Tarròs**, comarca de l'Urgell, fill d'una família benestant de propietaris rurals. Són temps d'incertesa davant l'extensió dels recs provinents del canal d'Urgell i la difícil adaptació agrícola que comporta en una terra fins aleshores de secà.

**Els pares eduquen els vuit fills en els corrents ideològics liberals i republicans.** Per part de la família de la seva mare —els «de Jover», originaris de Tàrraga— els hi pertany el títol nobiliari de la baronia. Els fills hi renuncien, així com esborren el «de» al seu cognom.

El capellà del Tarròs l'ensenya a llegir i a escriure, tot i que les primeres classes li són impartides pel mestre del poble, que es desplaça a casa dels Companys, on Lluís estudia amb la resta de germans.

**Té com a company de jocs infantils a Salvador Seguí**, fill d'uns masovers que treballen per a casa seva, el qual, anys a venir, esdevé un dels dirigents sindicals més importants del país, conegut com a «El noi del sucre».

En Lluís Companys, el segon dels vuit germans, és una persona de profundes arrels rurals que marquen tota la seva trajectòria personal i política malgrat que ja als nou anys és enviat a estudiar intern a un col·legi no confessional, **el Liceu Poliglota de Barcelona, on coneix i es fa amic de per vida de Francesc Layret**, fill de la burgesia liberal il·lustrada de la capital.

El 1897 comença a la Universitat de Barcelona els estudis de Notaries amb la intenció de, després d'acabar, llicenciar-se en Dret. **El 1905 completa els estudis de notaries i el 1916 els de Dret, podent des d'aleshores exercir d'advocat.**



circa 1895  
Els germans Alba, Josep, Neus i Lluís Companys, amb el seu oncle Sebastià en una fotografia d'estudi.  
rc



Molins de Marçà, 1 abril 1929  
El canal d'Urgell en una de les primeres fotografies a color de l'Esporca.  
Generar / CCC



El Tarròs, circa 1975  
Una imatge aèria de la finca familiar dels Companys.  
rc



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

**La Revolució Industrial que viu Catalunya al llarg del segle XIX** comporta canvis profunds en una economia fins aleshores eminentment agrària. Aquests canvis propicien la gènesi dels primers moviments socials progressistes i federalistes d'arrels profundament democràtiques i republicanes, connectats a les noves inquietuds i idees que s'estenen arreu d'Europa.

Paral·lelament, **la Renaixença cultural** de principi del segle XIX, contemporània a moviments com el Risorgimento italià o la independència de la Grècia moderna, engega el procés de desvetllament nacional, que culmina políticament amb el **Congrés dels republicans federals** del 1883, i amb la redacció de les **Bases de Manresa** del 1892, els dos primers moviments polítics amb postulats nacionals.

Sobre aquests principis es desenvolupa la primera vocació política de Lluís Companys que **funda el 1900 l'Associació Escolar Republicana** —per divulgar la cultura i el republicanisme en medis estudiantils i juvenils— amb companys de la Universitat com Francesc Layret, Humbert Torres o Josep Maria Espanya. Editen un setmanari, **La Defensa Escolar**, on **Companys fa els primers passos com a periodista**, una activitat que desenvoluparà durant dues dècades a *La Publicidad*, *La Barricada*, *La Forja*, *La Lucha*, *La Acción*, *El Poble Català*, *L'Avenir*...

Acabada l'etapa estudiantil, el compromís polític el porta a iniciar una activa militància, que el fa passar per diferents partits i plataformes electorals com ara Unió Republicana, Solidaritat Catalana, Esquerra Catalana i finalment, el 1910, **la Unió Federal Nacionalista Republicana** liderada per Josep Maria Vallès i Ribot, Pere Coromines i Joaquim Lluhi i Rissech, entre d'altres, on **Companys n'esdevé president de la joventut**.



20 maig 1906  
El diari republicà *La Publicidad* ret homenatge als diputats de Solidaritat Catalana que van combatre al Parlament espanyol la Llei de Jurisdiccions.

AICG



18 abril 1907  
El diari republicà *El Poble Català* dona suport als candidats de Solidaritat Catalana, entre els quals el coronel Francesc Macià.

AICG



6 agost 1910  
*La Forja*, el setmanari de la Unió Federal Nacionalista Republicana, en una portada de marcat to anticlerical.

AICG



22 març 1912  
Un exemple de la primera època de *La Barricada*, setmanari impulsat per Francesc Layret.

AICG



30 octubre 1917  
El diari *La Lucha*, impulsat per Francesc Layret, fou dirigit per Marçal Domingo.

AICG



23 març 1918  
En la seva segona època *La Barricada* apareix com a setmanari republicà-socialista, organitzat pels Joventuts Revolucionaris del Partit Republicà català.

AICG



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

El 1914 el catalanisme conservador de la Lliga Regionalista aconsegueix una valuosa fita amb la creació de la **Mancomunitat de Catalunya**, una institució que, presidida per Enric Prat de la Riba, agrupa les quatre diputacions provincials i permet desenvolupar al llarg d'una dècada una important feina en infraestructures territorials, socials i culturals.

Lluís Companys, després d'un breu pas pel Partido Reformista, s'adhereix, el 1915, al Bloc Republicà Autonomista, acabat de fundar per Francesc Layret, Marcel·lí Domingo i Gabriel Alomar, el qual dos anys després es fusiona amb la Joventut Republicana de Lleida, d'Alfred Perenyà i Humbert Torres, i d'altres grups, donant lloc al **Partit Republicà Català**.

**A les eleccions municipals de 1917** el Partit Republicà Català es presenta coaligat amb els llerrouxistes del Partido Republicano Radical. **Companys és elegit regidor a Barcelona** després de guanyar en el districte V, el del Raval, un barri obrer.

Catalunya és una puixant societat industrial, però amb importants conflictes socioeconòmics, marcats per **la violència del pistolisme** de la patronal i de l'Estat, contestat amb més violència per part del moviment obrer.

En aquest clima **Companys, advocat laboralista, és detingut** el novembre de 1920 amb Salvador Seguí, Martí Barrera i altres sindicalistes **i deportat al castell de la Mola, a Maó**. Quan l'advocat i diputat **Francesc Layret** es disposa a assumir la defensa dels detinguts **és assassinat pels pistolers** a sou dels anomenats «Sindicats Lliures».

La defensa de l'escò de Layret pel districte de Sabadell, li pertoca a Companys. **Escollit diputat és alliberat** i al Congrés denuncia activament el terror blanc provocat a Barcelona per la «lleide fugues» aplicada pel governador Severiano Martínez Anido i el cap de la policia Miguel Arlegui.



Barcelona, circa 1920  
Francesc Layret, Jesus Pinya, Marcel·lí Domingo i Lluís Companys en un acte al Palau de Belles Arts.  
Fotografia: Arxiu Històric de Barcelona



1917  
Lluís Companys en un retrat de l'època de regidor a Barcelona.



19 juliol 1918  
Anunci publicat a La Lucha d'un miting del Partit Republicà Català on a més de Francesc Layret i Lluís Companys apareixen altres futurs dirigents d'Esquerre, com Joan Tauler i Ramon Noguer i Corret.



Madrid, 1920  
Lluís Companys, Salvador Seguí i Noi del Surocc i Francisco Gómez Hidalgo, passejant per un jardí públic.



18 desembre 1920  
L'Avenc crida a votar per Lluís Companys en les eleccions al Congrés celebrades per cobrir la vacant produïda per l'assassinat de Francesc Layret, fundador d'aquest setmanari d'esquerres sabadellenc.



9 desembre 1922  
Viçetja publicada a La Campana de Gràcia on Lluís Companys acusa el cap de la policia Miguel Arlegui de l'assassinat de Francesc Layret.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

Com a **diputat d'un districte típicament rabassaire** com el de Sabadell, Companys es lliura en cos i ànima, al llarg dels anys vint, al problema social del camp català. Un problema generat per les **diffícils condicions legals dels pagesos** que treballen la terra amb contracte de conreu: parcers, rabassaires i arrendataris, una part important dels quals comparteixen aquesta condició amb la de minúscul propietari i jornalier.

Així doncs, l'agost de 1922, Companys impulsa la **creació i organització de la Unió de Rabassaires**, el sindicat agrari que esdevé hegemònic gràcies a recuperar per al camp català la tradició fonamentalment reformista que l'anarcosindicalisme cenetista havia fet trontollar durant l'anomenat bienni bolxevic (1918-1920).

El mateix 1922 Companys, en una pràctica comuna als republicans de l'època, ingressa a la francmasoneria, tot i que hi té molt poca implicació al llarg de la seva vida.

L'aventura colonial espanyola al nord d'Àfrica pateix una severa derrota a Annual davant els rifenys d'Abd-el-Krim. La crisi política de la desfeta soscava la monarquia d'Alfons XIII, i provoca, el setembre de 1923, el cop d'estat i la **Dictadura del general Miguel Primo de Rivera**, avalats pel propi rei en una sortida endavant.

La Dictadura elimina els partits polítics a tot l'Estat, persegueix els militants d'esquerres i els catalanistes, disol la Mancomunitat de Catalunya i prohibeix l'ús públic de la llengua i la bandera catalana.

Cessat com a diputat pel cop d'estat, Companys se centra en la **direcció de La Terra, el portaveu de la Unió de Rabassaires** que esdevé de vital importància sobretot a partir de 1926, quan la repressió política i sindical de la Dictadura suspèn la campanya de mitjans del sindicat.



1922  
Dirigents de la Unió de Rabassaires Lluís Companys, Amadeu Aragay i Francesc Riera en una assemblea d'aquest sindicat de pagesos.



21 juny 1924  
La Terra, el portaveu de la Unió de Rabassaires, fou fundada i dirigida per Lluís Companys.



27 octubre 1931  
L'important ascendent polític que Companys conserva sobre el món rabassaire queda reflectit en aquest recutit de Violent Castanyes publicat a El De Negre durant la seva època de dirigent d'Esquerra.



1935  
Opuscle «Què és la Unió de Rabassaires» de Montuï Puig i Vilà, amb próleg de Lluís Companys.



Barcelona, 12 juny 1934  
Manifestació dels rabassaires davant del Parlament de Catalunya després que el Tribunal de Garanties Constitucionals revocà la Llei de Contractes de Conreu. La pancarta diu: «Proclamació de la República Catalana. A baix els traïdors de nostra terra! Lluitem i lluitarem fins la mort!».



Castellar del Vallès, 16 maig 1936  
Lluís Companys en una visita pel País s'atura a saludar a «Tavi Bruguera» un vell rabassaire qualificat pel president de la Generalitat com «el més antic republicà de Castellar i un dels millors amics que jo he tingut».



circa 1936  
Carta de la Unió de Rabassaires.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

Companys s'enfronta a la Dictadura de Primo de Rivera, —que es va desprestigiant any rere any arrossegant amb ella la Monarquia— formant part de diverses iniciatives polítiques que lluiten contra ella i per les quals pateix presó de nou.

En aquestes coordenades, **del 17 al 19 març de 1931**, se celebra a Sants la Conferència d'Esquerres Catalanes, en la qual **es funda Esquerra Republicana de Catalunya**, com a confluència i síntesi de les diferents tendències del catalanisme republicà d'esquerres, com són: l'independentisme **d'Estat Català** que encapçala Francesc Macià; el republicanisme federal del **Partit Republicà Català** que dirigeix Lluís Companys; el socialisme democràtic del grup del **setmanari L'Opinió**, de Joan Lluhí; i moltes agrupacions locals i comarcals com la Joventut Republicana de Lleida, el Foment Republicà Nacionalista de Reus o la Federació Republicana Socialista de l'Empordà.

Els principis del nou partit són: el reconeixement de la personalitat nacional de Catalunya; la federació amb els altres pobles ibèrics; la defensa dels drets de l'home i del ciutadà; i la socialització de la riquesa a benefici de la col·lectivitat. El programa social propugna: llibertat sindical, dret de vaga, salari mínim, jornada de vuit hores, vacances obligatòries, assegurances i jubilació obrera, i escoles de treball. **Francesc Macià n'és elegit líder.**

Tres setmanes després de la seva fundació Esquerra ha d'afrontar unes **eleccions municipals**. Després de dubtes sobre si és prou sòlida per anar a les eleccions tota sola, i d'haver estat rebutjada per altres forces, **Esquerra acorda presentar-se en coalició amb la Unió Socialista de Catalunya**, amb un programa que aposta per un inequívoc canvi de règim de Monarquia a República, per l'assoliment de l'autonomia de Catalunya i per profundes reformes socials.



Barcelona, 12 abril 1931  
Joan Alguadís, Lluís Companys i Francesc Macià a un col·legi electoral de Gràcia, districte pel qual Companys era candidat.



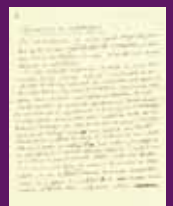
Barcelona, 1930  
Columna de distingits durant la vaga general convocada per forces de l'Exèrcit.



Barcelona, octubre-novembre 1930  
Grup de presos polítics de la Dictadura de Primo de Rivera a la presó Model. Hi apareixen: Emili Graells, Barrera, Helpeu Gómez que passa la mà per l'espatlla a Lluís Companys, Pere Foix, Joan Lluhí.



27 març 1931  
La única imatge coneguda de la Conferència d'Esquerres Catalanes celebrada al Foment Republicà de Sants durant la qual es funda Esquerra Republicana de Catalunya. D'esquerra a dreta apareixen: Joan Ventosa i Roca, Miquel Santaló, Ernest Ventós, Francesc Macià, Joan Casanovas, Ricard Palacin, Josep Andreu i Abelló, Joan Lluís Pujol i Font. En primer terme: Josep Escobedo.



19 març 1931  
Primer pàgina del discurs d'obertura que Lluís Companys havia de fer a la Conferència d'Esquerres Catalanes en tant que president de la Comissió Organitzadora. Companys, que no va poder participar en persona doncs estava sota el seu ordre de detenció, va fer arribar el seu parlament manuscrit a Joan Lluhí que el llegí.



27 març 1931  
L'Esquella de la Torratxa recollia d'aquesta manera la consciència popular que les eleccions municipals podien representar un canvi de règim.



Abril 1931  
Octaveta amb el nom de tots els candidats municipals d'Esquerra i la USC a Barcelona.



Abril 1931  
Octaveta de propaganda de la candidatura municipal de la coalició entre Esquerra i la USC a Barcelona.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
POLÍTIC FINS A LA MORT

El diumenge 12 d'abril, contra pronòstic, el vot obrer, menestral i pagès es decanta per Esquerra, pel seu programa rupturista de reforma social, de regeneració democràtica i de llibertat nacional així com pel lideratge carismàtic de Francesc Macià, esdevingut símbol de la dignitat del poble català.

**Esquerra guanya les eleccions municipals** i d'aquesta manera esdevé la nova força del catalanisme popular iniciant una hegemonia política que mantindrà durant tot el període republicà.

Un cop coneguts els resultats, el dimarts **14 d'abril**, en una acció de gosadia i intuïció política Lluís Companys, regidor electe i líder de la llista triomfant a Barcelona, **proclama la República des del balcó de l'Ajuntament**. Poc després Francesc Macià fa la proclamació de la República Catalana, com a Estat integrant de la Federació Ibèrica.

Els fets consumats a la capital catalana són acceptats a contracor pel govern provisional de la nova República espanyola. Prefigurant un Estat federal, la futura negociació es fa des d'una posició de força i ambició catalana. Tres dies de converses amb els enviats pel govern provisional espanyol donen com a resultat la **restauració del govern autònom suprimit fa més de 200 anys: la Generalitat de Catalunya**, que queda presidida pel líder d'Esquerra, Francesc Macià.

El crit popular «Visca Macià, morí Cambó» simbolitza l'aval d'un poble exultant, a l'estratègia del victoriós catalanisme d'esquerres que, amb una actitud de valentia i fermesa, ha aconseguit en poques hores, una autonomia política que el catalanisme conservador de la Lliga Regionalista, portava anys demanant infructuosament a la monarquia espanyola.



Barcelona, 14 abril 1931  
Lluís Companys entra a l'Ajuntament un cop confirmada la victòria a les eleccions municipals.



Barcelona, 14 abril 1931  
Lluís Companys entra a l'Ajuntament un cop confirmada la victòria a les eleccions municipals.



Barcelona, 14 abril 1931  
Lluís Companys i alguns dels nous regidors electes —entre ells quèl el secretari general de la Unió de Rabassaires, Amadeu Aragay— al balcó de l'Ajuntament.



Barcelona, 14 abril 1931  
Francesc Macià proclamant la República Catalana des del balcó del Palau de la Generalitat.



Barcelona, 14 abril 1931  
Cinc dels nous regidors electes d'Esquerra: Pere Comas, Joan Casanoves, el nou alcalde Jaume Alguader, Lluís Companys i Amadeu Aragay.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
POLÍTIC FINS A LA MORT



Malgrat la legítima ambició de Companys d'esdevenir alcalde de Barcelona, com a líder de la llista guanyadora, Macià decideix que ho sigui Jaume Aiguader i nomena Companys **governador civil de Barcelona**.

L'assoliment de l'Estatut que Catalunya vol, es preveu difícil. Per això Esquerra decideix que Companys encapçalí, el juny de 1931, la llista a les eleccions a les Corts Constituents, per tal de liderar el grup d'Esquerra que ha de **negociar amb la República l'Estatut de Núria**, aprovat de forma massiva pel poble de Catalunya l'agost de 1931. Tot i que rebaixat a fons respecte al text publicat, l'Estatut finalment aprovat per les Corts espanyoles, el setembre de 1932, esdevé una eina útil per posar en marxa la Catalunya autònoma.

El 20 de novembre de 1932 se celebren les **primeres eleccions al Parlament de Catalunya**. Esquerra les guanya amb majoria absoluta i Companys esdevé un dels 85 diputats de la nova cambra. El 19 de desembre té lloc la sessió de constitució i Companys és escollit **president del Parlament de Catalunya**. En el discurs d'investidura destaca ser el «primer president de les Corts Catalanes restaurades». Francesc Macià és escollit president de la Generalitat.

El joc governamental d'equilibris exigeix la presència del catalanisme d'esquerra en el govern de la República. De cara a les negociacions pels traspassos de tributs i competències a la Generalitat el coneixement de Companys del món polític espanyol és molt útil. Per això Esquerra destina de nou Companys a Madrid. En aquesta ocasió, juny de 1933, es nomena **ministre de Marina**, una experiència de pocs resultats tangibles, ja que les esquerres espanyoles actuen de forma agudament centralista. Davant la crisi econòmica ni tan sols les competències de Treball i Obres Públiques són traspassades.



Barcelona, 6 desembre 1932  
Lluís Companys president del Parlament durant la investidura de Francesc Macià com a president de la Generalitat. A la Mesa apareixen: Josep Maria Casabó, Antoni Dolz, Lluís Companys i Martí Fouquet.



Barcelona, 16 abril 1931  
Lluís Companys, el seu despatx de Governador civil de Barcelona, amb Josep Antoni Traba i Enric Pérez i Ferrás.



15 agost 1931  
Portada de L'Esquella de la Torratxa que reflecteix el moment d'euforia per l'aprovació en referèndum de l'Estatut de Catalunya.



Madrid, agost 1931  
Els diputats catalans a l'Hotel Palace durant el procés de negociació de l'Estatut. D'esquerra: Antoni Xirau, Josep Ferradellas, Joan Salvat, Joan Pujol i Ferreres, Antonio Jiménez, Rafael Campalans, Ventura Gassot, Amadeu Hurtado, Gabriel Alomar, Joan Lluís, Antoni Maria Sabert, Assensiu Ramon Franco, Miquel Santaló, Jaume Aiguader, Lluís Companys, Francesc Macià, Lluís Nicolau d'Oliver i Jaume Carnes.



18 abril 1932  
Anunci de l'homenatge a Lluís Companys reproduït a La Humanitat.



9 novembre 1931  
Portada del primer exemplar de La Humanitat, dirigit per Lluís Companys.



Barcelona, 10 setembre 1932  
Rebuda dels parlamentaris catalans a la Plaça de Sant Jaume després de l'aprovació de l'Estatut de Catalunya al Parlament espanyol. S'ajudant des de dalt de l'automòbil: Francesc Macià, Joan Casanovas i Lluís Companys.



Palma, 6 juliol 1933  
El ministre de Marina, Lluís Companys, durant unes maniobres militars al port, acompanyat del comandant militar de Baleares, general Francisco Franco i del comandant militar de Catalunya, general Domènec Batet.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
POLÍTIC FINS A LA MORT



# PRESIDENT DE LA GENERALITAT I LÍDER D'ESQUERRA 1933-1934

La mort inesperada del president Francesc Macià, el dia de Nadal de 1933, corprèn la societat catalana. Per substituir la seva figura enlairada i el seu simbolisme en l'imaginari col·lectiu, tant al capdavant de la Generalitat com d'Esquerra, Lluís Companys és l'escollit. És el millor candidat tant per la seva relació amb el món del treball i el camp català com per la **seva àmplia trajectòria** política reconeguda des de totes les sensibilitats del catalanisme republicà.

El 31 de desembre de 1933, en el seu discurs d'investidura com a **nou president de Catalunya**, proclama: «Sigui el que sigui el que ens porti l'esdevenidor, l'únic que tinc, que és la meua vida, jo estic disposat a sacrificar-la per Catalunya, per la República, per la llibertat».

**L'herència política que Companys rep de Macià és ingent.** D'una part una il·lusió en l'imaginari col·lectiu insuperable; d'altra l'assumpció entre altres fets tangibles de l'Estatut d'autonomia, la recuperació i restauració simbòlica a física del Palau de la Generalitat, un Parlament seu de la sobirania popular, una línia clara d'oficialitat de la llengua catalana, la recuperació legal dels Mossos d'Esquadra, l'adaptació a la Generalitat dels serveis de notariat, d'aviació civil, de telèfons... Tot un conjunt d'inici de traspassos de serveis, competències i recursos que Lluís Companys, com a president, desenvoluparà de forma fefaent.

Companys inicia, però, el seu mandat al capdavant de la Generalitat, en paral·lel al canvi de color del govern republicà espanyol. Fa un mes les esquerres han perdut a tot l'Estat les eleccions legislatives i s'inicia un període amb la dreta al capdavant del poder central que durarà poc més de dos anys, el conegut com a **Bienni negre**.



Barcelona, 3 gener 1934  
El primer govern Companys: Joan Comorera, Martí Barrera, Joan Lluís Lluís Companys, Ventura Gassó, Joan Selves, Josep Dencàs i Martí Esteve.  
Lluís Torrens / ARA



31 desembre 1933  
«Entrada de La Veu de Catalunya», el dia de la Lliga, que ironitza sobre la menor talla política dels possibles successors: Lluís Companys i Humbert Torres, enfront de la de Francesc Macià.  
BC



Barcelona, 21 gener 1934  
El nou president Lluís Companys ret homenatge al president Macià davant la seva tomba.  
Lluís Torrens / ARA

5 gener 1934  
L'Esquerra de la Torratxa saluda d'aquesta manera al nou president de la Generalitat.  
BC



Barcelona, 12 febrer 1934  
Lluís Companys rep al Palau de la Generalitat a Nativitat Yebra, alcaldessa de Bribrat, la primera de Catalunya i tot l'Estat espanyol en ser elegida per sufragi universal. Els acompanyen els diputats Joan Tauler, Josep Tomàs i Flors i Francesc Riera.  
Pere de Rossà / ARA



Barcelona, 4 març 1934  
Inauguració de l'Institut Obrer d'Esquerra amb la presència de Josep Dencàs, Joan Casanovas, Lluís Companys i Carles Pi i Suñyer.  
Pere de Rossà / ARA



Barcelona, 29 abril 1934  
Lluís Companys pren la paraula a la II de la Manifestació antifeixista convocada per Esquerra i les JERC. Apareixen a la tribuna: Joan Alavedra, Joan Selves, Amadeu Arinyó, Josep Dencàs, Miquel Rada, Jaume Alquadró i Ventura Gassó.  
Joan Domínguez / ARA



Barcelona, 1 maig 1934  
Lluís Companys col·loca la primera pedra del Monument a Francesc Layret.  
Pere de Rossà / ARA



Arbúcies, 31 maig 1934  
Lluís Companys s'adreça als assistents a un acte d'homenatge a Francesc Macià.  
Pere de Rossà / ARA



Barcelona, 12 juny 1934  
Lluís Companys ademat pels rabassaires que es manifesten davant del Parlament de Catalunya després que el Tribunal de Garanties Constitucionals revocà la Llei de Contractes de Conces.  
Pere de Rossà / ARA



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
POLÍTIC FINS A LA MORT

El president Companys encara el greu problema que viu el camp català aprovant al Parlament una iniciativa reformista, la **Llei de Contractes de Conreu**, que assegura l'accés a la propietat de la terra als rabassaires. La Llei, combatuda pels propietaris rurals, **és denunciada per la Lliga davant el Tribunal de Garanties Constitucionals** que l'anul·la. Com a resposta, el Parlament de Catalunya torna a aprovar-la. Finalment s'arriba a un pacte entre el govern espanyol i la Generalitat, per tal d'aprovar una llei més moderada.

Davant la nul·la voluntat d'avenços legislatius i socials del govern espanyol de dretes, un sector important de l'esquerra espanyola opta per la via insurreccional. El detonant es produeix quan el 4 d'octubre Alejandro Lerroix forma un govern amb ministres de la CEDA, la dreta antirepublicana. Immediatament és declarada una vaga general a tot l'Estat.

**El Govern de la Generalitat presidit per Lluís Companys**, amb un acord tàcit amb les esquerres espanyoles, s'enfronta al Govern de la República confiant en l'èxit de la vaga general i **proclama, el 6 d'octubre de 1934, l'Estat Català de la República Federal Espanyola**.

A Barcelona l'exèrcit, sota la prudent direcció militar del general Domènec Batet, es manté al costat del govern espanyol però evita una veritable matança com se li exigeix des de Madrid. Vist el fracàs de la insurrecció Companys es rendeix per evitar vessar sang inútilment. **El Govern de la Generalitat és detingut**, així com els regidors d'esquerres de l'Ajuntament de Barcelona i milers de republicans a tot Catalunya.

**L'autonomia és suspesa**, el Parlament tancat, la Llei de Contractes de Conreu derogada i Companys i el seu govern condemnats a una pena de 30 anys de reclusió major pel delictes de rebel·lió.



Madrid, 28 maig 1935  
El Govern de la Generalitat veu les reves d'una càrta del Palau de Justícia, durant els dies del judici pel·l Fets del Sis d'Octubre. D'esquerra a dreta: Pere Mestre, Martí Esteve, Lluís Companys, Joan Lluhi, Joan Comorera, Martí Barrera i Ventura Gassol.

ACA



6 octubre 1934  
Bah de la proclamació de l'Estat Català.

ACA



Madrid, 27 maig 1935  
Lluís Companys intervé durant el judici pel·l Fets del Sis d'Octubre. Al seu costat els altres membres del govern: Joan Lluhi, Pere Mestre, Joan Comorera, Ventura Gassol.

Comitè / ACA



Barcelona, 6 octubre 1934  
Escorta de les detencions davant el Palau de la Virreina.

Ajuntament / AC



Barcelona, 7 octubre 1934  
El balló del Palau de la Generalitat amb els desperfectes causats per les canonades de l'exèrcit del dia anterior.

Arxius Puig Ferran



Puerto de Santa María, agost 1935  
Joan Lluhi, Lluís Companys i Joan Comorera, al cost de la premsa on compliren la condemna.

Josep Herrer / ACA



1935  
Seguim de suport editat pel Comité Pro-Prison i Paraguis «6 d'octubre 1934».

IST



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

A mesura que passen els mesos l'opinió pública catalana és cada cop més dominada per un sentiment d'indignació per la suspensió de l'autonomia i l'empresonament dels seus homes de més prestigi i de milers de republicans.

Companys, amatent a l'evolució política catalana, espanyola i internacional, **aposta des de la presó per constituir un Front d'Esquerres** amb totes les organitzacions contràries a la involució democràtica i social que protagonitza el govern espanyol de dretes. El Front d'Esquerres esdevé així l'equivalent català dels Fronts Populars que es constitueixen en aquells moments a tot Europa amb l'objectiu de frenar el poder emergent del feixisme.

**El 16 de febrer de 1936** tenen lloc noves eleccions legislatives. **El Front d'Esquerres obté un èxit esclatant** amb l'amnistia dels presos i la **recuperació de l'autonomia** com a eix de la campanya. Hi col·labora també l'actitud del món confederal anarcosindicalista, que malgrat el teòric abstencionisme manifesta públicament la seva simpatia vers Companys i la seva proposta política.

La seva tornada a Catalunya esdevé un bany de popularitat. **Companys ha esdevingut un símbol republicà i catalanista**. Des del balcó de la Generalitat pronuncia una frase que ha quedat gravada en or en la història del país: **«Tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a guanyar»**.

El Parlament de Catalunya torna a funcionar i Companys és ratificat com a president de la Generalitat. **La Catalunya autònoma reprèn el pols de la normalitat** i esdevé fins el 18 de juliol «l'oasi de la República», en comparació amb l'allau de violència de la resta de l'Estat.



Gener 1936  
Cartel·la editat per la Lliga que ironitza sobre els Fets del Sis d'Octubre i la fienda que els hi portava fer a Carles Pi i Sunyer i Pere Corominas, els dirigents d'Esquerres que assumiren la direcció del partit durant l'empresonament de Companys.



14 febrer 1936  
Resposta de L'Esquella de la Torrada al cartell de la Lliga, que ironitza sobre la fienda de Francesc Cambó i Alejandro Lerroux per explicar la derrota electoral.



Febrer 1936  
Un dels cartells de l'exitosa campanya electoral del Front d'Esquerres.



7 febrer 1936  
Il·lustració de L'Esquella de la Torrada que remarca la importància de la victòria a les eleccions per aconseguir l'alliberament dels presos dels Fets del Sis d'Octubre.



17 febrer 1936  
La primera pàgina d'Última Hora celebra el triomf electoral.



Reus, 1 març 1936  
Un cop d'èxit, Lluís Companys i la resta del govern retornen en tren a Catalunya en una jornada triomfal. S'aturen a les principals estacions on el poble els aclama.



Castelldefels, 1 març 1936  
Arribada al baixador de Castelldefels, deixen el tren i continuen la ruta fins Barcelona per carretera, a la imatge a més de Lluís Companys apareixen Ventura Gassó i Joan Lluís.



Barcelona, 1 març 1936  
L'entrada a Barcelona, a l'ajudada de la plaça d'Alcàzar Zamora —factual plaça de Francesc Macià—, amb Lluís Companys i l'alcaldes Carles Pi i Sunyer.



Barcelona, 1 març 1936  
Arribada triomfal a la plaça de la República, Festival a la plaça de Sant Jaume.



Barcelona, 1 març 1936  
Lluís Companys al balcó del Palau de la Generalitat, on pronuncia la històrica frase: 'tornarem a sofrir, tornarem a lluitar, tornarem a guanyar'.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

El 18 de juliol de 1936 **el general Franco encapçala un cop d'estat militar** contra la República. Barcelona és l'única capital de l'Estat espanyol on les forces revoltades perden la lluita en combat obert pels carrers, enfrontades a les forces d'ordre públic de la Generalitat que defensen la legalitat republicana amb l'aportació important, de conseqüències transcendents, de civils armats que acaben de decantar la lluita.

**El fracàs de la revolta militar a Catalunya dona pas a un profund procés revolucionari**, dels més agosarats en la història de la humanitat. La Generalitat és desbordada en un primer moment pel poble en armes. Companys però s'esforça a mantenir l'equilibri de les forces polítiques republicanes durant tota la Guerra Civil, dins la tònica de governs de concentració, fins arribar a obtenir, el setembre de 1936, un govern d'unitat popular presidit per Josep Tarradellas.

Temps de creació i d'il·lusions, també de violència, morts i destrucció. **La Generalitat salva totes les vides que pot** alhora que encara una guerra adaptant infraestructures industrials tot canviant el sistema productiu del país.

És durant la guerra que Companys confessa que evoluciona cap a actituds nacionalistes. L'odi del franquisme vers Catalunya junt el recel dels republicans espanyols cap a les llibertats de Catalunya en són la causa.

Catalunya viu un període tràgic i dramàtic, amb la pèrdua de milers de vides, als fronts i a la rereguarda. Per damunt de crítiques ineludibles en un període tan convuls és innegable que el tremp del president **Companys aconsegueix que, malgrat tot, la Generalitat continuï sent la clau de volta del país.**



Sarriena, 15 juliol 1937  
El president Companys passant revista a les tropes republicanes en una visita al front d'Aragó.  
Lluís Torralba / AGA



22 juliol 1936  
Portada d'Última Hora que recull la victòria republicana sobre els revoltats feixistes a Catalunya.  
AJCER



Barcelona, 13 agost 1936  
El president Companys mostra als periodistes, al Palau de la Generalitat, la primera bomba d'aviació, de 12 quilos, fabricada a Catalunya.  
Joaquim Domínguez / ANC/Arxiu Companys



Barcelona, 8 novembre 1936  
El president Companys i el cònsol de la Unió Soviètica, Vladimir Antonov Ovsienko, saluten els ciutadans que es manifesten en commemoració del 19è aniversari de la revolució russa, des del balcó del Palau de la Generalitat. L'acompanyen Joan Comorera i Jaume Aiguader.  
Rafael / ANC/Arxiu Companys



Barcelona, 5 setembre 1936  
El president Companys, al Palau de la Generalitat, en l'acte de lliurament al tinent coronel Bosch de la bandera de la columna Franco-cast. i al capità Alfred Pujado de la de la columna Lluís Companys, abans de sortir cap al front d'Aragó. Hi són també presents Artemi Aiguader, Carme Balcells i Ventura Gassó.  
Josep Maria Segura / ANC/Arxiu Companys



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
POLÍTIC FINS A LA MORT



**Barcelona, 27 desembre 1936**  
Lluís Companys en el mitjà d'Esquerra en commemoració del tercer aniversari de la mort de Francesc Macià, celebrat al Palau de Belles Arts.  
Lluís Torrens / AGA



**Barcelona, 1936**  
El president Companys visita ferits de guerra a l'Hospital de Sant Pau.  
Pere de Rossa / AISC



**Barcelona, 1937**  
Acte de jurament al president Companys de la mascota «El més petit de tots», en presència del seu autor, l'escultor Miquel Pareles, el comissari de Propaganda Jaume Miravides i els consellers Francesc Iglesias i Josep Tarradellas.  
ARC - Fons Comissariat de Propaganda



**1936**  
Cartell d'Esquerra Republicana de Catalunya.  
ASC



**1936**  
Cartell d'Esquerra Republicana de Catalunya.  
ASC



**Barcelona, 28 febrer 1937**  
Manifestació de clausura de la setmana Pro Ejército Regular, al seu pas per la plaça de Catalunya, militants de diferents organitzacions polítiques i sindicals, porten pancartes amb els retrats de Francesc Macià, Francisco Largo Caballero, Lluís Companys i Manuel Azaña, entre altres.  
Pere de Rossa / AISC



**Març 1937**  
Cartell editat pel Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya.  
Josep Maria Segura / AISC-Fons Companys



**Barcelona, 24 maig 1937**  
El president Companys rep, al Pati dels Tarongers del Palau de la Generalitat, a Norman Thomas, cap del Partit Socialista dels Estats Units, junt al conseller Antoni Maria Sbert.  
Josep Maria Segura / AISC-Fons Companys



**Sant Cugat del Valles, març 1937**  
El president Companys passa revista als nous reclutes a l'Escola militar de Pins del Valles, el nom de Sant Cugat del Valles durant la Guerra Civil.  
LV



**Volants d'Osca, 14 juliol 1937**  
El president Companys en una visita al front d'Aragó.  
Lluís Torrens / AGA



**Barcelona, 5 juny 1937**  
El president Companys regala un banderí a la «Secció femenina Lluís Companys» del Centre Republicà Català del Districte IV, d'Esquerra de Barcelona.  
Josep Maria Segura / AISC-Fons Companys



**Barcelona, 7 juny 1936-1937**  
Lluís Companys en la commemoració del Corpus de sang davant l'estàtua de Pau Claris.  
Lluís Torrens / AGA



**Barcelona, 7 juny 1937**  
Lluís Companys, amb una militant de la «Secció femenina Lluís Companys» del Centre Republicà Català del Districte IV, d'Esquerra de Barcelona, en la commemoració del Corpus de sang davant l'estàtua de Pau Claris.  
Lluís Torrens / AGA



**Alcanyis, 15 juliol 1937**  
El president Companys passant revista a les tropes republicanes en una visita al front d'Aragó.  
Lluís Torrens / AGA



**circa 1937**  
Segell d'ajut a la Generalitat del Poble de França antifranquista (Lluís Companys).  
RST

**La derrota final a la Guerra Civil i el pas a l'exili** de Lluís Companys el 5 de febrer de 1939, és la representació més gràfica d'una imatge gairebé bíblica. **L'èxode de gran part d'un poble**, 475.000 persones, vers un destí ignorat. Catalunya mai ha viscut res igual al llarg de la seva mil·lenària història.

Pel coll de Llí, a l'Alt Empordà, camí de l'Estat francès, els presidents de Catalunya i el País Basc, Lluís Companys i José Antonio Aguirre, passen sols, sense la companyia de Manuel Azaña. Ni en aquell moment tan trist, el president de la República Espanyola s'oblida de la preeminència institucional. Un trist presagi de la poca entesa que hi haurà al llarg dels anys de la diàspora.

El president Companys, diana de totes les crítiques, és **un home angoixat per la tragèdia del seu poble, per la sort de la seva nació**, ocupada per un exèrcit que vol fer desaparèixer la seva identitat en un fred genocidi cultural.

Emergeix aleshores un Companys estadista que per damunt de diferències partidistes assumeix el paper tràgic que la història li ha imposat. Un Companys que, **des de París, reorganitza amb migrants mitjans les funcions de la Generalitat a l'exili**, maldant per ajudar a milers de catalans tancats en camps de concentració sense recursos propis, recomposant organismes unitaris, realitzant activitats culturals... **fins que a principis de 1940 l'ocupació nazi de França desfà aquesta precària estructura.**

Tot i l'evident perill personal que comporta la nova situació, Companys decideix restar a França per tal de no separar-se del seu fill malalt, refugiant-se a la població bretona de la Baule. Allí, **el 13 d'agost de 1940, el deté la policia militar alemanya** i el lliura a la policia espanyola que el segresta en una conducció il·legal.



Hendaya, agost 1940  
Fotografia de Lluís Companys feta per l'agent de la policia espanyola Pedro Urraca, al pas de la frontera, com a prova d'haver-lo entregat viu.



El Pertús, febrer 1939  
L'èxode de la població civil.



23 setembre 1939  
Carta d'identitat emesa per les autoritats franceses a Lluís Companys durant la seva estada a França.



El Pertús, febrer 1939  
Les armes republicanes s'amunteguen a la banda francesa de la frontera.



27 octubre 1939  
La Generalitat a l'exili francès edita *El Poble Catala*.



Sant Cebrià de Rosselló, febrer 1939  
Un dels camps de refugiats instal·lats a les platges rosselloneses.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**

El 29 d'agost arriba als calabossos de la Direcció General de Seguretat a Madrid on durant cinc setmanes és **vexat i torturat**. Tant es així que quan serà executat encara tindrà l'esquena plena de nafres de sang i els peus inflats, podent només calçar-se de retaló les sabatilles de platja amb què fou detingut a la Baule.

El 3 d'octubre és traslladat al castell de Montjuïc de Barcelona per ser sotmès a un **Consell de Guerra sumaríssim per rebel·lió militar** que té lloc finalment el dia 14 a les 10 del matí amb el més rigorós secret. La voluntat de Companys d'autodefensar-se no li és admesa.

El president del tribunal, abans d'acabar el Consell de Guerra, pregunta a l'acusat si té alguna cosa a declarar. Companys es declara totalment responsable de la seva actuació pública, com a dirigent polític i com a president de la Generalitat i assumeix la de tots els seus col·laboradors, d'abans, de durant i de després de la Guerra. En dir que no es jutja a la persona sinó al president de Catalunya, afirma: «la història ens jutjarà a tots en la nostra intenció». **La sentència a mort confirma un crim d'Estat premeditat.**

El 15 d'octubre de 1940, cap a dos quarts de set del matí, al fossar de Santa Eulàlia del Castell de Montjuïc, Lluís Companys s'enfronta a l'execució amb la mateixa enteresa i valor que ha demostrat en el judici i que ha trasbalsat als propis botxins. De cara a l'escamot, format per soldats d'infanteria, rebutja que l'embenin els ulls i descalçant-se per morir trepitant terra catalana, **pronuncia les seves darreres paraules: «Per Catalunya!»**, que encara ressonen en l'aire fred del matí després de ser abatut. L'oficial li dona el tret de gràcia que ha de repetir. Han assassinat a Lluís Companys, el president de Catalunya. **Mor un home, però neix un mite.**



Madrid, 29 agost 1940  
Fotografia policòmica de Lluís Companys amb triple foto i empremta dactilar.



Octubre 1940  
Carta de notificació del Consell de Guerra contra Lluís Companys.



Barcelona, 14 octubre 1940  
Darrera foto coneguda de Lluís Companys el dia abans del seu afusellament, al Castell de Montjuïc.



15 octubre 1940  
Testament polític manuscrit per Lluís Companys.



30 novembre 1940  
Certificació en extracte d'Acta de defunció on es recull la causa de mort del president Companys: «hemorragia interna traumàtica».



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**



En ser coneguda la seva mort i la serenor amb que l'acceptà es produeix una allau de reconeixement nacional, internacional i de respecte polític vers la seva persona que fa trontollar forçats silencis, ferris controls i obligades censures. L'eco de la ignomínia assassina és molt superior a la voluntat dictatorial dels seus botxins de silenciar-la. **Immediatament després de ser afusellat hom veu el fet evident que la seva figura s'anirà engrandint amb el temps.**

El seu testament polític i els documents que ens han arribat dels darrers dies de la seva vida són testimoni fefaent d'una enteresa i valor que dignifiquen una persona i en el seu cas, el poble català que ell simbolitza.

**Lluís Companys és l'únic president d'un país democràtic afusellat pel totalitarisme** que vol imposar-se arreu d'Europa durant la Segona Guerra Mundial. Esdevé així el símbol i la denúncia més notòria contra un règim dictatorial que pretén perpetrar un genocidi cultural i nacional contra el ser i la personalitat de Catalunya.

Durant dècades **el seu vil assassinat és recordat cada any**, puntualment, pels catalans a la diàspora amb multitud d'actes i publicacions a Mèxic, Montevideo, Perpinyà, París... I també a l'interior del país, on el seu nínxol al cementiri de Montjuïc és homenatjat clandestinament al llarg de tota la Dictadura franquista.

El 1985, recuperada la democràcia i la Generalitat, es dignifica la seva tomba amb el trasllat de les seves despulles al Fossar de la Pedrera de Barcelona. Allí, on finalment reposa, **cada 15 d'octubre es recorda i homenatja la figura de qui va saber honorar i defensar la Pàtria en vida i més enllà de la mort.**



1954  
Homenatge a Lluís Companys del pintor català Joan Junyent.



18 octubre 1940  
Le Jour de Maria-Bà amb la notícia de l'afusellament del president Companys.



Novembre 1940  
La revista Catalunya, editada pels catalans de Buenos Aires, amb una portada «Homenaje al asesinato de Lluís Companys en un número monográfico dedicado al presidente marit».



Barcelona, 15 octubre 1942  
Corona i retol posats al nínxol del president Companys, on durant tot el franquisme no hi va haver cap referència que permetés identificar-lo. Aquesta és la primera acció clandestina de reivindicació del president màrtir de la qual es conserva testimoni gràfic.



15 octubre 1942  
La Humanitat, editada per Esquerra a Mèxic.



15 octubre 1944  
Pasqui del Front Nacional de Catalunya editat a l'interior.



1882-1940

**LLUÍS COMPANYS**  
**POLÍTIC FINS A LA MORT**



**Perpinyà, 15 octubre 1944**  
Julià Gual, en presència de Joan Alaveda i Pompeu Fabra, inaugura la làpida commemorativa de l'assassinat de Lluís Companys al cementiri de l'Oest de la capital nord-catalana.



**15 octubre 1945**  
Recordatori de la missa celebrada per la família Companys a París.



**15 octubre 1948**  
Nasi, opuscle editat pel Moviment Socialista de Catalunya a l'exili francès.



**Gener 1966**  
La revista Som, editada a França pel Front Nacional de Catalunya, en un monogràfic dedicat a Lluís Companys.



**Gener 1966**  
El màrtir del Front Nacional de Catalunya Jordi Casanoves i l'obra prop de la frontera amb un dels exemplars de la revista Som dedicada a Lluís Companys que Robert Surroca i Tallaferró i el introduïren clandestinament a l'interior.



**Montevideo, circa 1950**  
Homenatge al president màrtir en el monument que la capital de l'Uruguai li dedica a la plaça que porta el seu nom, inaugurada el 1944.



**Mèxic, 15 octubre 1957**  
Conferència sobre la vida de Lluís Companys celebrada a l'Orfeó Català de Mèxic. D'esquerra a dreta: Joan Potau, Antoni Dot, Roc Boronat, Josep Baqués i Antoni Maria Sbert.



**15 octubre 1965**  
Homenatge del Centre Català de Caracas en el 25è aniversari de l'assassinament del president màrtir.



**Novembre 1965**  
Diàleg, la revista d'Unitat Democràtica de Catalunya editada a París, recorda a Lluís Companys en el 25è aniversari de l'assassinament.



**Octubre 1970**  
Diccionari de Marc-Aurèli Vilà sobre la sentència de mort a Lluís Companys, editat pel Centre Català de Caracas.



**Octubre 1970**  
Commemoració dels 30 anys de l'assassinament de Companys en l'edició d'Infiniet dels Països Catalans editat a la ciutat mexicana de Guadalajara.



**15 octubre 1975**  
Octaveta editada pel Partit Socialista d'Alliberament Nacional, a l'interior.



**11 octubre 1976**  
Treball, òrgan central del Partit Socialista Unificat de Catalunya.



**27 octubre 1985**  
Inauguració al Pòssar de la Pedrera de la tomba i monument en record d'homenatge del president Companys, on reposen definitivament les seves restes. D'esquerra a dreta: Horibert Barrera, Miquel Coll i Alemany, Jordi Puig, Josep Torredràs i Pasqual Maragall.



**15 octubre 2005**  
Cartell editat pel Partit dels Socialistes de Catalunya.



**1979**  
Cartell de la pel·lícula Companys, procés a Catalunya, de Josep Maria Forn.

## AL PRESIDENT COMPANYS

No digueu que ell és mort —no mor l'alosa, ni el gra de blat ni el roserer florit—, digueu només que el president reposa entre els braços materns, amorosit.

No digueu que ell és mort —la mort és cosa dels homes sense rels a l'Infinit—, digueu només que té la boca closa i la cançó de l'erba sobre el pit.

No digueu que ell és mort —la Mort seria perdre's en el no-res, i aquell que un dia acaronà la pàtria amb el peu nu, i es fa pols amb la terra que l'aferra, no podem dir que és mort—, ell s'ha fet terra, i aquesta terra ets tu i ets tu i ets tu...

**Ventura Gassol**  
octubre 1947